

Energietransitie & fysieke leefomgeving: belang van samenhang

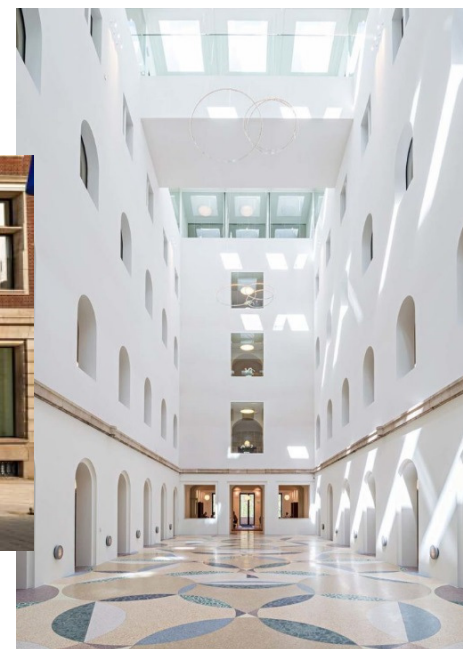
Hans Mommaas (PBL)

Culemborg, 28 oktober 2018: Stadswerk debat | 'Energietransitie als transformator voor de fysieke leefomgeving'

Dit zijn wij ...

Planbureau voor de Leefomgeving

- Het PBL is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyse op het gebied van **milieu, natuur** en **ruimte**.
- Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging door het verrichten van **verkenningen, analyses** en **evaluaties**, vanuit een integrale benadering.
- Het PBL is voor alles **beleidsgericht**. Het verricht zijn onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd.

Culemborg | 28 oktober 2018
Hans Mommaas | Stadswerk Debat

Planbureau voor de Leefomgeving

...kerntaken

Monitoren en evalueren

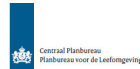

Lerende evaluatie van het Natuurpact

Naar nieuwe verbindingen tussen natuur, beleid en samenleving

Verkennen toekomst

Nederland in 2030 en 2050: Twee referentiescenario's

TOEKOMSTVERKENNING • WELVAART EN LEEFOMGEVING

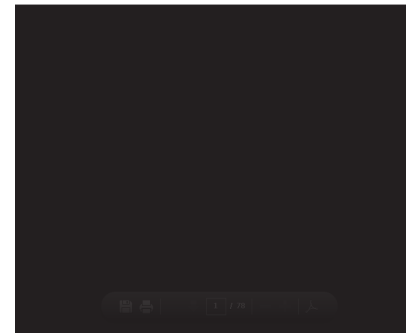
Signaleren en agenderen

De energieke samenleving

OP ZOEK NAAR EEN STURINGSFILOSOFIE VOOR EEN SCHONE ECONOMIE

Maarten Hajer

Opties identificeren

PERSPECTIEVEN VOOR HET MIDDENSEGMENT VAN DE WONINGMARKT

Verkenning van maatregelen ter bevordering van het aanbod

Beleidsstudie

Vier grote opgaven lange termijn systeemtransities

Klimaat & energie

Voedsel, landbouw & natuur

Vergroening & circulaire economie

Sterke (stedelijke) regio's

Planbureau voor de Leefomgeving

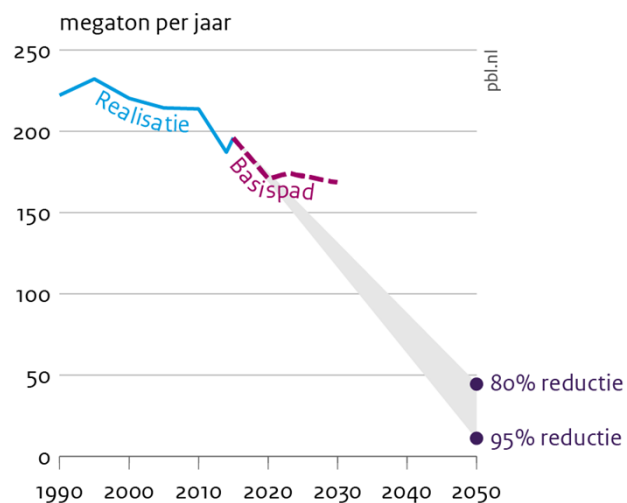

Planbureau voor de Leefomgeving

Energietransitie

- 2030: 49% reductie CO₂
- 2050: 95% reductie CO₂

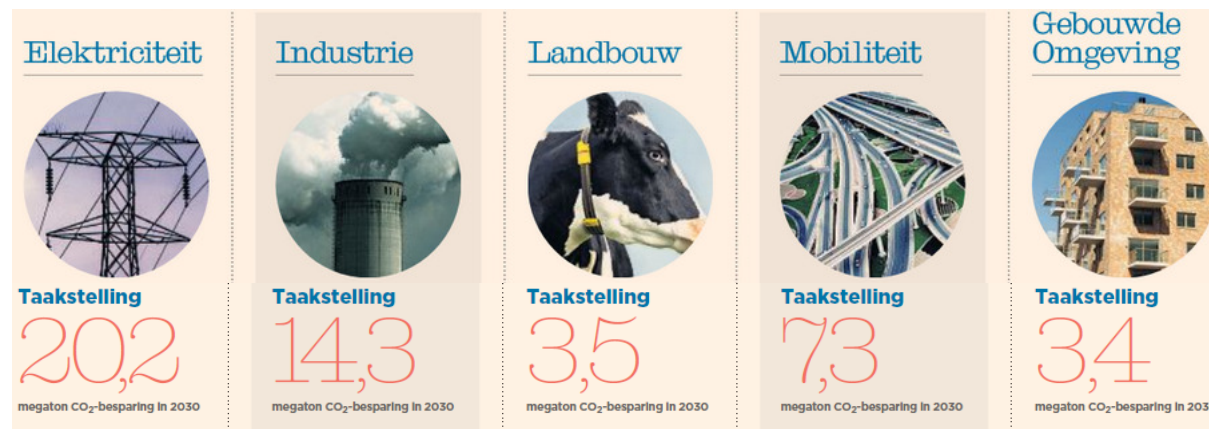
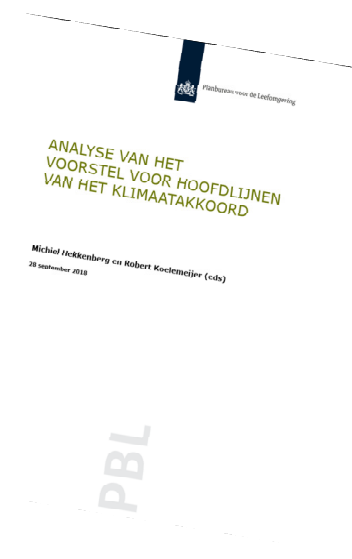
Broeikasgasemissie in Nederland

Bron: NEV 2016

Culemborg | 28 oktober 2018

Hans Mommaas | Stadswerk Debat

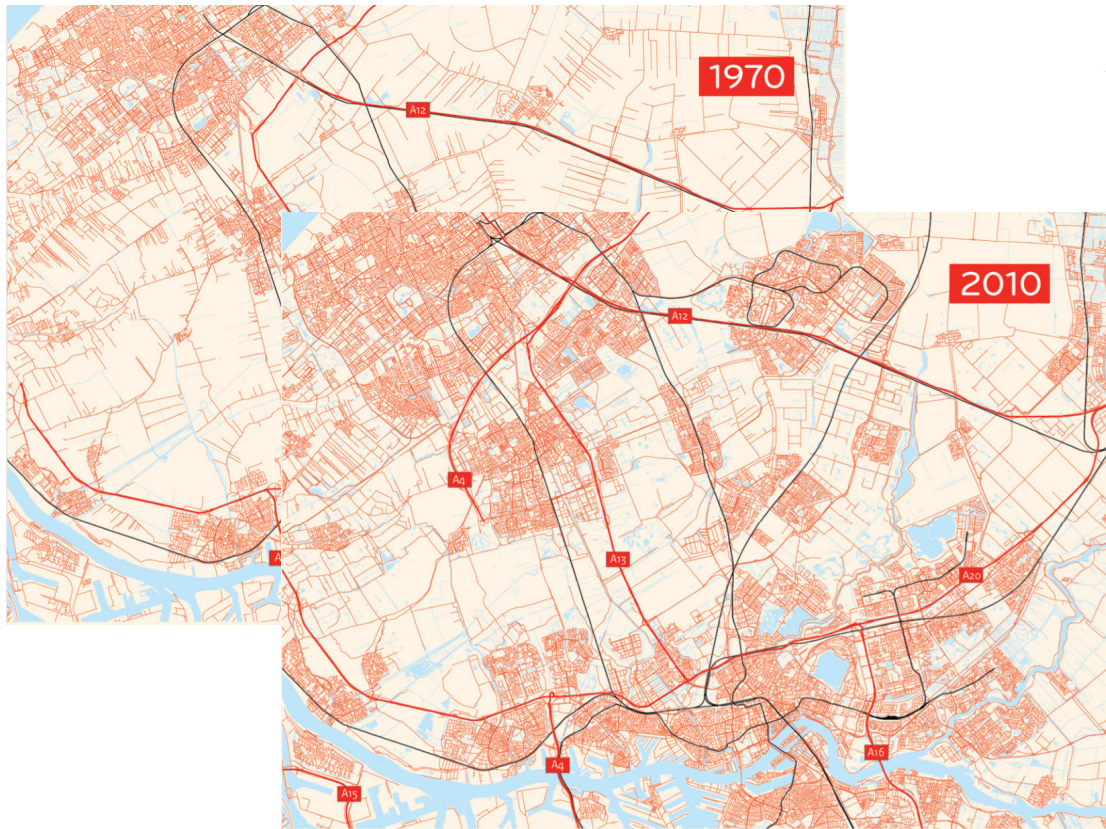

Planbureau voor de Leefomgeving

Sterke stedelijke regio's

...combi klassieke en nieuwe opgaven

Planbureau voor de Leefomgeving

Beslissend voor aanpak

- Betrekken van burgers
- Lusten en lasten verdelen
- Opgaven afstemmen
- Aansluiten nationale en regionale aanpak
- Verbinden korte en lange termijn

Energie & Regio

Nationale richting, regionale ruimte

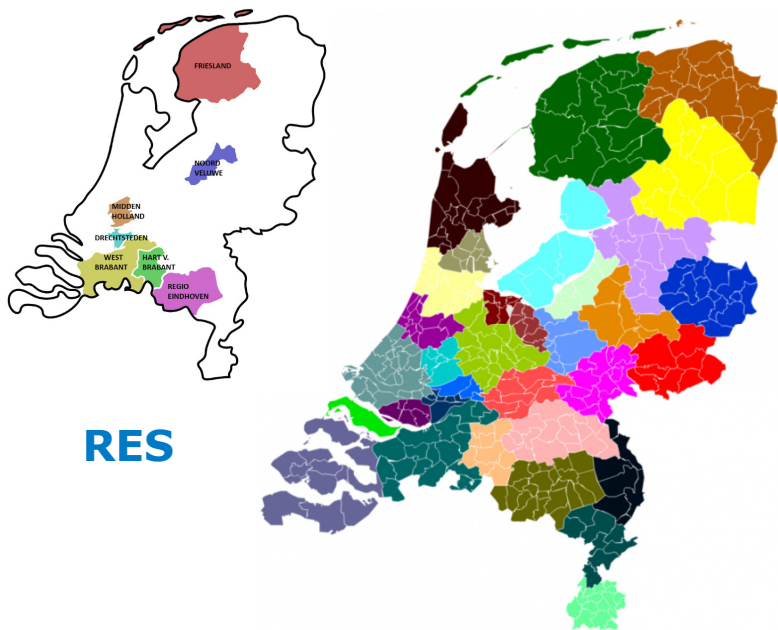
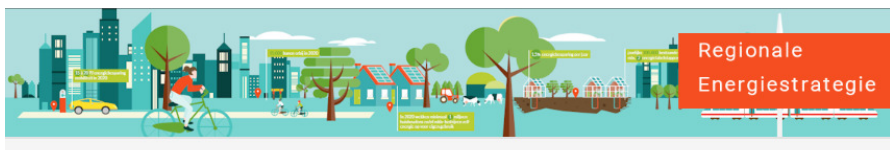

Planbureau voor de Leefomgeving

OMGEVINGSWET

Rijksverheid
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Vanwege:

- Regionale diversiteit
- Meerschalligheid
- Meervoudigheid
- Betrokkenheid

OMGEVINGSWET

De 6 instrumenten

NOVI

zoektocht naar organiserende principes

Ruimtelijke principes

Kwantitatief

Zuinig en meervoudig
ruimtegebruik

Vraag en aanbod
dicht bij elkaar

Kwalitatief

Aansluiten bij
gebiedsspecifieke
kenmerken

Meekoppelen en
combineren van
opgaven

Regionale impact van verschuiving energiegebruik van fossiele naar hernieuwbare bronnen

Keten voor energietransitie

Keten na energietransitie

Afbeelding Visualisatie Jongerenperspectief
(illustratie Jonas Louise)

Gebiedssamenhang:

Zee & industriële clusters
Verstedelijkt gebied
Landelijk gebied
Infra & Netwerken

Inrichtingsprincipes NOVI:

1. Combineren boven enkelvoudig;
2. Kenmerken en identiteit gebied centraal;
3. Afwentelen voorkomen

Planbureau voor de Leefomgeving

in context nieuwe interbestuurlijke verhouding

rijk, gemeenten, provincies, waterschappen

Gezamenlijke agenda/thema's:

Klimaat	Problematische Schulden
Wonen	Migratie
Regio Economie	Openbaar Bestuur
Vitaal platteland	Financiële verhoudingen
Sociaal Domein	Krimp/grensregio's, EU, NOVI

***"Alleen ga je sneller,
samen bereik je meer!"***

en meervoudige rollen

	Rechtmatige overheid	Presterende overheid	Netwerkende overheid	Participerende overheid
Doelbepaling	Politieke primaat bij vaststelling publieke belangen	Politiek en betekenisgeving in afrekenbare prestatieafspraken	Maatschappelijk: vaststelling in overleg tussen partners in het netwerk	Burgers en bedrijven ontwikkelen maatschappelijke waarde
Rol van beleid	Politieke ambities naar regels, procedures en inzet middelen	Politieke ambities naar managementafspraken en te realiseren prestaties	Maatschappelijke voorkeuren naar onderling afgestemde handelingspraktijken	Maatschappelijke initiatieven naar kaders en ondersteuning
Ambtenaar	Zorgvuldig, onpartijdig en integer	Resultaatgericht, klantbewust en doelmatig	Omgevingsbewust, responsief, samenwerkingsgericht	Ingehouden, heerst, vertig, ver
Organisatie van de overheid	Hiërarchisch, politiek primaat en ambtelijke loyaliteit	Doelen, resultaten en prestatieafspraken	Verbondenheid en afstemming met netwerk van gevestigde actoren	Pru
Sturing	Rechten en plichten uitoefenen, bureaucratisch	Prestatieafspraken, doelen vaststellen	Compromissen en akkoorden sluiten met overlegpartners	

Facilitator

- Podium bieden
- Experimenteer ruimte
- Procesbewaker

Kadersteller

- Aanpassen wet- en regelgeving
- Standaardisatie/ stresstesten
- Selectiecriteria

Handhaver

- Monitoren
- Toezichhouden

Deelnemer

- Actief inspanssen (proces, inhoud, uitvoering)
- Verantwoordelijkheid
- Eigenaarschap / Commitment

Inspirator

- Visie + agendasetter
- Motivator

Verbinder

- Kennismakelaar
- Netwerker (tussen partijen en lagen)

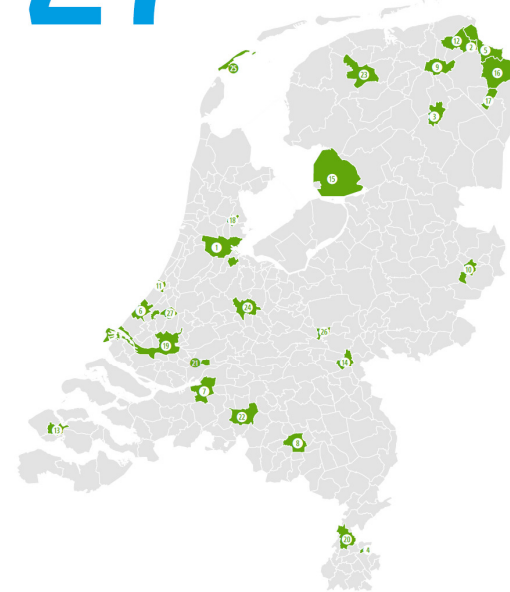
neem nou energie en wonen...

Uitwerking sectortafel gebouwde omgeving:

1. Wijkgerichte benadering
2. Financiering & normering noodzakelijk
3. Energiebesparing & duurzame warmte vereiste
4. Woningcorporaties startmotor transitie
5. Samenwerking in energieregio's

27 aardgasvrije wijken

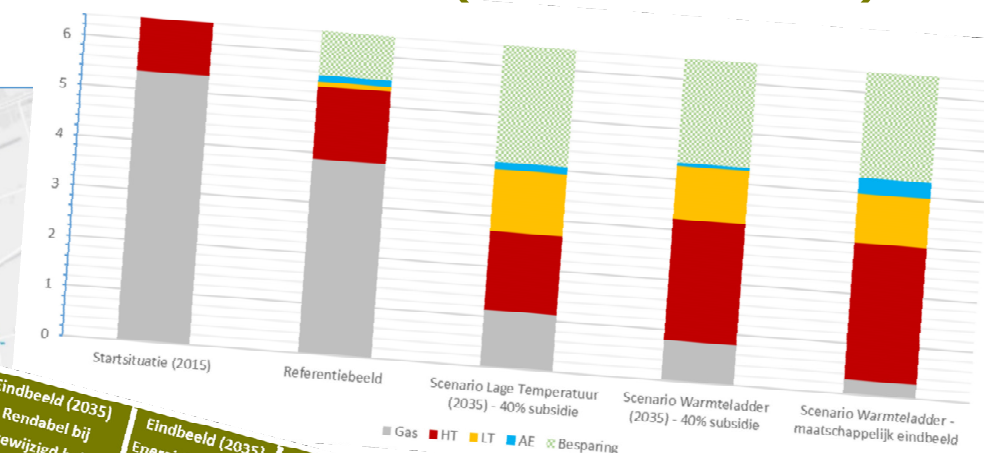
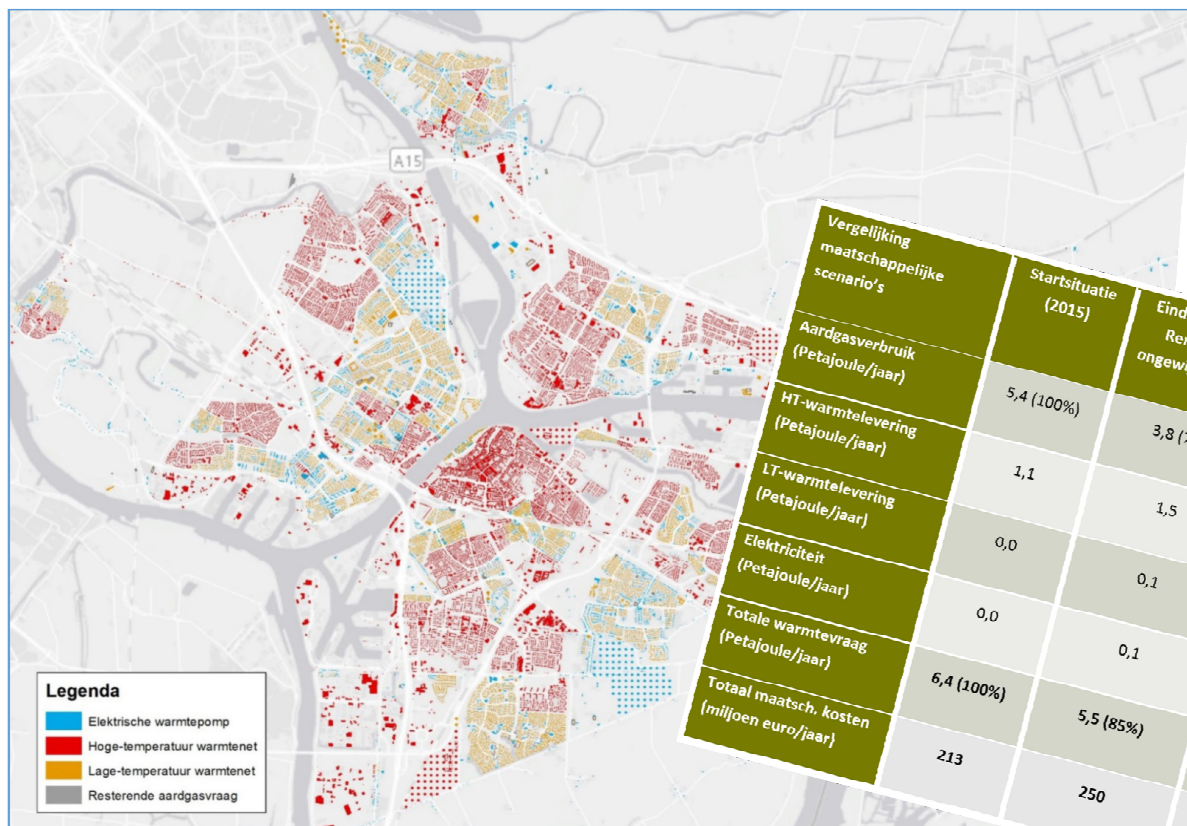

1	Amsterdam	Van Der Pekbuurt
2	Appingedam	Opwierde-Zuid
3	Assen	Lariks West
4	Brunssum	Brunssum-noord
5	Delfzijl	Delfzijl Noord
6	Den Haag	Bouwlust/Vrederust
7	Drimmelen	Terheijden
8	Eindhoven	t Ven
9	Groningen	Paddepoel en Selwerd
10	Hengelo	Nijverheid
11	Katwijk	Smartpolder
12	Loppersum	Loppersum-'t Zandt- Westeremden
13	Middelburg	Dauwendaale
14	Nijmegen	Dukenburg
15	Noordoostpolder	Nagele
16	Oldambt	Nieuwolda-Wagenborgen
17	Pekela	Boven Pekela en de Doorsnee buurt
18	Purmerend	Overwhere-Zuid
19	Rotterdam	Pendrecht
20	Sittard-Geleen	Limbrichterveld-Noord
21	Slidrecht	Slidrecht-Oost
22	Tilburg	Quirijnstok
23	Tytsjerksteradiel	Garyp
24	Utrecht	Overvecht Noord
25	Vlieland	Duinwijk
26	Wageningen	Benedenbuurt
27	Zoetermeer	Palenstein

Planbureau voor de Leefomgeving

belangrijke rol van kennis: modellering energievraag en –aanbod (Vesta-MAIS)

Vergelijking maatschappelijke scenario's	Startsituatie (2015)	Eindbeeld (2035) Rendabel bij ongewijzigd beleid	Eindbeeld (2035) Energiebesparing - Elektrisch	Eindbeeld (2035) Energiebesparing - Lage Temperatuur	Eindbeeld (2035) Collectief - Hoge Temperatuur	Eindbeeld (2035) Collectief - Warmteladder
Aardgasverbruik (Petajoule/jaar)	5,4 (100%)	3,8 (71%)	0,5 (9%)	0,4 (7%)	0,2 (4%)	0,3 (6%)
HT-warmtelevering (Petajoule/jaar)	1,1	1,5	1,4	1,3	4,6	2,7
LT-warmtelevering (Petajoule/jaar)	0,0	0,1	0,3	1,6	0,1	1,0
Elektriciteit (Petajoule/jaar)	0,0	0,1	0,3	1,6	0,1	0,3
Totale warmtevraag (Petajoule/jaar)	6,4 (100%)	5,5 (85%)	1,7	0,5	0,4	4,3 (67%)
Totaal maatsch. kosten (miljoen euro/jaar)	213	250	3,8 (59%)	430	488	381

Planbureau voor de Leefomgeving

Kortom: het belang van samenhang

Vier typen van samenhang

Samenhang tussen sectoren

Afstemmen van functies en realiseren van gebiedskwaliteiten

Samenhang tussen gebieden

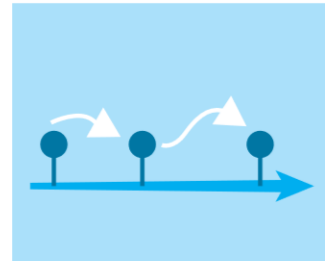
Samenwerking en sturen op stromen

Samenhang tussen schaalniveaus

Schakelen tussen schaalniveaus en selectiviteit in knooppunten

Samenhang in tijd

Inspelen op processen en cycli met hun (on)zekerheden

Bron: PBL

...fysieke leefomgeving vraagt om meer dan stapeling van sectorale doelen....

Kabinetperspectief NOVI

Planbureau voor de Leefomgeving

Met dank aan Edward Vixseboxse (PBL)

follow PBL: @leefomgeving; @hansMMS

Culemborg | 28 oktober 2018
Hans Mommaas | Stadswerk Debat